

FORT SLAVA - KUKOURI

Inventointikertomus 14.07.1972

Helena Pursiainen

Linnoituksen ympyränmuotoisesta ulkomuurista säilyneet katkelmat ovat pääasiassa muurin yhdintä, jossa on käytetty sekä harmaakiveä että tiiltä. Ehjintä ulkomuuria on säilynyt linnoituksen portin molemmin puolin, varsinkin portin luoteispuolella, missä on jäljellä alkuperäistä tiilestä muurattua ulkopintaa, graniitista hakattua profiililistaa suorakaiteenmuotoista ta-soitetuista kivistä ladottua kivijalkaa.

Linnoituksen sisempi kehä muodostuu kasematista, joiden holvit ovat luhistuneet. Kasematit ovat täyttyneetmaalla ja nurmettuneet kummuiksi. Kesään 1971 mennessä oli porttikäytävän lisäksi kaivettu esiin seuraavat kasematit ja niihin liittyvät huonetilat: portin itäpuolelta n:ot 1 - 4 sekä portin länsipuolelta n:ot 31 - 32.

Huone n:o 1 , ruutikellari

Pohjoisseinä. Seinän pituus on 970 cm. Seinän paksuus huoneen länsipäässä 250 cm, itäpäässä 220 cm. Pohjoisseinän korkeus esiinkaivetusta lattiatasosta muurin harjalle on 565 cm. Muurin harjakorkeus on tasolla +865. Mainitusta tasosta noin 120 cm alapäin suunnilleen huoneen keskiakselilla on 70 x 90 cm läpimittainen reikä, joka on syntynyt linnoitusta räjäytettäessä. Pohjoisseinän kohdalla on muurin sekä ulko- että sisäpinnan tiiliverhous tuhoutunut, ulkopinnassa olevaa muutamaa pientä katkelmaa lukuunottamatta kokonaan. Ruutikellarin puolella alkaa seinän tiiliverhous lattiatasosta, joka huoneen luoteisnurkassa on tasolla +308 ja koillisnurkassa + 298. Vendiläisellä limityksellä muurattu tiiliverhous päättyy tasojen + 375 - 520 välillä, minkä yläpuolelta on yhdinmuuri näkyvissä. Seinän ydinmuuri on tehty luonnonkivistä jossa on kiilakivinä käytetty tiiltä. Pohjoisseinällä on kaksi tuuletusikkunaa, jotka sijaitsevat symmetrisesti huoneen keskiakselin molemmin puolin. Tuuletusikkunoiden pohja

on n. tasolla + 500. Tuuletusikkunoiden koko ja muoto ilmenee mittauspiirustuksista. Ruutikellarin tynnyriholvatun katon holvinkannat alkavat n. tasolta + 470 ja kaartuvat ylös siten, että lakikorkeus tulee suunnilleen tasolle + 745. Pohjoisseinässä ovat kattoholvauksen jäljet hyvin fragmentaarisesti näkyvissä.

Tiilimittoja: 5,5 x 11,5 x ?, 6 x ? x 23, 5,5 x 10,5 x ?, 5,5 x ? x 21,5, 5,5 x ? x 23, 5,5 x 22, 5 x ? x 23, 5,5 x 10 x 22.

Sekä ydinmuuri että tiiliverhous on vuorattu samannäköisellä vaaleanruskealla kalkkilaastilla. Tiiliverhous on peitetty n. 1 - 15, cm paksulla kalkkilaastilla, jonka päälle on sivelty ohut valkea kalkkikerros. Mahdollisesti päällimmäisenä on ollut okranvärinen maalikerros.

Länsiseinä. Länsiseinän alkuperäinen paksuus on ollut pohjoispäässä n. 175 cm ja eteläpäässä n. 140 cm. Nykyinen muurinvahvuus on n. 120 - 125 cm. Länsiseinän pituus aisästä mitattuna on 160 cm. Länsiseinällä on kaksi porttikäytävään aukeavaa ikkunaa joista pohjoisemman keskiakseli on 180 cm:n päässä huoneen pohjoisseinästä ja eteläisemmän keskiakseli on n. 145 cm:n päässä huoneen eteläseinästä. Pohjoinen ikkuna-aukko, joka esiintyy mm. vuoden 1849 pohjapiirustuksessa on jossakin vaiheessa ollut umpeenmuurattuna. Eteläisen ikkuna-aukon pohjoispielen muurauksesta on säilynyt pari tiilivarvia tasojen +450 - 470 välissä. Ikkunan pohjakorkeus on ollut todennäköisesti tasolla + 395. Muutoin on ikkunan piilet kadonneet, mutta jäljellä olevista pielen osista ja pohjapiirustuksista on ikkuna melko helpoo rekonstruoida. Länsiseinän tiililimitys ja seinäpinnan käsittely on samanlaista kuin pohjoisseinässäkin.

Tiilimittoja: 5,5 x 11 x 23, 5 x 10,5 x 21,5, 5,5 x ? x 23,5, 5,5 x ? x 23, 6 x 11 x ?, 5,5 x 10,5 x 24, 5 x 11,5 x 22,5, 5,5 x 11 x 23,5, 5,5 x 11,5 x 23,5,

Huoneen länsiseinä on korkeimmillaan tasolla + 480 ja siltä osin kuin seinä on jäljellä on länsiseinän tiiliverhous säilynyt ehjänä. Tiilisaumojen vahvuus vaihtelee 1 cm:stä 2 cm:iin kuten pohjoisseinälläkin. Länsiseinää ei ole säilynyt niin korkealta ehjänä, että siitä voitaisiin havaita kaartumista tynnyriholviksi.

Itäseinä: Itäseinän pituus on 950 cm. Sen paksuus muurin pohjoispäässä on 140 cm ja eteläpäässä 145 cm. Itäseinää on säilynyt ehjänä noin tasolle +490 saakka. Seinässä ei ole mitään aukkoja. Noin tasolta +470 ylöspäin on niiden seinälinjassa havaittavissa parin katkelmallisen tiilivarvin verran kaartumista tynnyriholvaukseen.

Tiilimittoja: $5,5 \times 11 \times 23$, $6 \times 12 \times ?$, $5 \times ? \times 24$, $6 \times 12 \times ?$, $5,5 \times ? \times 23$, $6 \times ? \times 23$.

Säilyneessä osassa itäseinää on rappaus lähes kokonaan tallella. Seinän pintakäsittely ja muuraus on samanlaista kuin edellä mainituissa huoneen seinissä.

Eteläseinä: Seinän paksuus on keskimäärin 110 cm sekä itä- että länsipäässä. Seinää on säilynyt n. tasosta + 350 - 400 korkeuteen saakka. Seinän keskivälissä, suunnilleen huoneen keskiakselilla on oviaukko, joka leviää huoneeseen päin. Oviaukon profiili ilmenee tarkemmin mittauspiirustuksista. Ovi on avautunut ulos pihalle päin. Oviaukon itäpieli on n. 70 cm leveä ja länsipieli n. 115 cm leveä. Länsipielen puolivälistä itäpielen eteläiseen ulkypintaan on kulkenut kynnyks, josta on jäljellä vielä katkelma kynnykspuuta. Kynnykspuun leveys on n. 18 cm, muita mittoja ei enää voinut saada. Saranatappia tai saranoiden paikkoja ei ole havaittavissa. Eteläseinä on kokonaan tiilimuurausta, kun taasa huoneen itä-pohjois ja länsiseinät ovat tiileillä verhoillut ja ydinmuurauksessa on käytetty pääasiassa luonnonkiveä.

Lattia. Keskimäärin tasolla +300 oleva lattiapinta on tehty n. 5 cm paksusta laastikerroksesta, joka on suoraan valettu maan päälle. Lattia ei ole perusteellisesti tutkittu, mutta näyttää ilmeiseltä, että laastikerroksen alla ei ole ollut hirsiä tai kiveystä.

Huone n:o 2, asuinhuone

Pohjoisseinä. Pohjoisseinä erottaa huoneen 2 kasematista 3. Seinän paksuus on 50 - 55 cm. Seinä ulottuu korkeudelle + 370-400. Seinä on muurattu kokonaan tiilestä (vendiläinen limitys). Tiilisaumat ovat 1 - 2 cm levyisiä.

Tiilimittoja: $5,5 \times 11,5 \times ?$, $5 \times ? \times 23,5$, $5,5 \times 11,5 \times ?$, $5,5 \times ? \times 23$, $5 \times 11,5 \times ?$.

Tiiliseinä on muurattu lohkotujen luonnonkivien päälle, joiden yläpinta on keskimäärin tasolla + 300. Luonnonkivet ulkonevat

muusta seinälinjasta noin 20 - 25 - 50 cm. Lattiavasta ovat levänneet näiden ulkonevien luonnonkivien päällä.

Uuni. Huoneen koilliskulmassa on tiilestä muurattu uuni, jonka uloin kulma on 175 cm huoneen itäseinästä ja 185 cm huoneen pohjoisseinästä. Varsinaisen tulipesän takaseinä on 100 cm päässä huoneen pohjoisseinästä. Tulipesän takaseinän ja pohjoisseinän väliin on muurattu parin tiilen vahvuinen väliseinä, joka on n. 135 cm:n päässä huoneen itäseinästä. Tulipesän suuaukko on ollut etelään. Savukanavan menee suoraan kohti itäseinään siten, että tulipesästä savukanava on loivasti noussut itäänpäin ja välittömästi itäseinän sisällä jyrkästi 90° kulmassa kääntynyt pohjoiseen n. metrin verran, minkä jälkeen se on noussut kohtisuoraan seinän sisällä ylös. Savukanava on läpimitaltaan keskimäärin 25 x 30 cm. Uunin paikka ja muoto samoin kuin savukanava näkyvät tarkemmin mittauspiirustuksista.

Tiilimittoja: 5,5 x 11,5 x 23,5 , 6 x 12,5 x 24, 5 x 10 x 22,5
5 x 10,5 x 23, 6 x 12 x ?, 5,5 x 14,5 x 29, 6 x 12 x 25,5,
5,5 x 11,5 x 23,5.

Itäseinä. Itäseinän ydinmuurauksessa on käytetty luonnonkiveä. Seinäpinta on verhoiltu tiilellä. Seinän paksuus on n.160 cm. Ehjänä säilynyt itäseinäulottuu tasolle + 460 - 530 asti. Itäseinän eteläpäässä on oviaukko kasematista 4 huoneeseen 2. Oviaukon pielten väli länsipäässä on 160 cm ja itäpäässä 120 cm. Oviaukon kattohelvi puuttuu kokonaan. Oviaukon muoto ja profiili ilmenevät mittauspiirustuksista.

Eteläseinä. Eteläseinän pituus on 523 cm. Seinän paksuus on keskimäärin 85 cm. Eteläseinän länsipäässä liittyy lisäksi porttikäytävärakenteeseen kuuluva noin 30 cm paksu seinä, joka on huoneen eteläseinän eteläisen ulkopinnan eteläpuolella ja alkaa huoneen 2 itäisen ikkunan länsipuolelta päättyen lännessä huoneen 3 kohdalla. Seinä on rakenteeltaan samanlainen kuin huoneen itäseinäkin. Läntinen ikkuna-aukko on säilynyt ehjänä. Aukon leveys on 108 cm, ikkunapuitteiden kohdalla 135 cm. Ikkuna-aukossa on alushirsi, jonka alapinta on noin tasolla + 418. Hirsi on upotettu n. 40 cm syvälle ikkunan pieliin kummallekin puolen. Hirren kolo ikkunapielissä on n. 20 x 20 cm. Hirren paikka ja ikkunaprofiili ilmenevät ikkunapiirustuksista. Itäisestä ikkuna-aukosta on säilynyt ainoastaan aukon länsipielen alushirren kolo joka sijaitsee samalla tasolla kuin läntisen ikkuna-aukon alushirren kolot, kooltaan noin 20 x 20 cm. Eteläseinässä on 5 lattiavasan koloa, joiden

yläreuna on n. tasolla + 340. Kolot ovat n. 25 cm leveitä ja n. 10 - 15 cm syvällä seinäpinnasta. Vastaavanlaisia koloja ei sen sijaan huoneen pohjoisseinässä ole. Vasojen päällä on lattialaudotus kulkenut itä-länsisuuntaisesti ja mahdollisesti laudoituksen päällä on ollut vielä ohut kalkkilaastikerros.

Huoneessa on ollut tynnyriholvattu katto, jonka holvaus alkaa kaartua seinälinjasta n. tasosta + 500.

Seinätiilien päällä on ohut rappauskerros, jonka päällä on punaruskea maalikerros ja sen päällä valkea maalikerros.

Huone n:o 3, kasematti

Huone 3, sijaitsee ruutikellarin itäpuolella ja huoneen n:o 2 pohjoispuolella.

Pohjoisseinä. Pohjoisseinällä on 2 ampuma-aukkoa symmetrisesti huoneen keskiakselin kummallakin puolella. Seinän paksuus ja ikkuna-aukkojen sijainti ilmenevät mittauspiirustuksesta. Läntinen ampuma-aukon länsipielessä alkaa holvinkanta tasosta + 428 ja itäpielessä tasosta + 434. Ampuma-aukko avautuu huoneeseen päin. Aukot ovat mahdollisesti olleet sisältäpäin luukuilla suljettavia, sillä tasolla + 350 läntisen aukon itäpielessä on jäljellä seinään muurattu rauta, joka saattaa olla saranaraudan pää. Pohjoisseinä ja ampuma-aukkojen penkit ovat muurattu vendiläisellä limityksellä.

Itäseinä. Itäseinän eteläpäässä on oviaukko kasemattiin 4. Oviaukon syvyys on 154 cm ja pohja on tasolla + 308. Oviaukon kattoholvi ei ole säilynyt. Oviaukon pohja on tehty tasaamalla luonnonkivisen muurin pinta kalkkilaastilla. Kasematin eteläseinä on sama kuin huoneen 2 pohjoisseinä. Mainituissa seinässä on kasematin puolella 8 lattiavasan koloa, joiden yläpinta on n. tasolla + 300. Kolot ovat n. 5 cm syvemmillä muuta seinäpintaa ja niiden leveys on n. 25 - 28 cm. Sen sijaan kasematin pohjoisseinällä on ainoastaan 4 lattiavasan koloa, ampuma-aukkojen pielissä. Lattiavasojen alla oleva maa on paikoin kivetty. Lattiakaivaus ei ampuma-aukkojen kohdalla ole vielä täysin loppuun suoritettu. Kasematin 3 seinien pintakäsittelystä on jäljellä ainoastaan vaalea kalkkimaalikerros.

Kasematti n:o 4

Kasematti 4 sijaitsee kasematin 2 ja huoneen 3 iätpuolella ja se on itäisin esiinkaivettu huonetilä.

Pohjoisseinä. Pohjoisseinällä on 2 tykkiaukkoa jotka sijaitsevat huoneen keskiakselin molemmin puolin symmetrisesti. Tykkiaukkojen holvien kannat alkavat kaartua holvaukseen noin tasolla +450 - 470. Läntisen tykkiaukon holvin lakipiste on n. tasolla +635 ja itäisen tasolla + 630. Pohjoisseinällä ei ole selvää jälkeä huoneen tynnyriholvauksen lakipisteestä tai holvin urasta, sen sijaan on huoneen länsiseinän ja pohjoisseinän liittymäkohdassa selvä tynnyriholvin lähtö n. tasolta '+490 alkaen.

Itäseinä. Samalla itä-länsisuuntaisella akselilla kuin huoneiden 2 ja 4 välinen oviaukko on itäseinällä samanlainen oviaukko toistaiseksi esiinkaivamattomaan huoneeseen n:o 5. Itäseinällä ei ole muita aukkoja. Edellä mainitun oviaukon muoto ilmenee mittauspiirustuksista.

Länsiseinä. Länsiseinällä on kaksi oviaukkoa joista pohjoisempi johtaa kasemattiin 2 ja eteläisempi huoneeseen 3. Oviaukkojen profiilit ilmenevät mittauspiirustuksista. Muilta osin oviaukot ovat selitetty huoneiden 2 ja 3 inventoinnin yhteydessä.

Tiilimittoja: 6 x 11 x ?, 5,5 x ? x 21,5, 5,5 x ? x 24,5, 5,5 x 10,5 x ?, 6 x 11,5 x 22,5, 5,5 x 11,5 x ?, 5,5 x 9,5 x 21,5, 5,5 x 12 x 23, 5,5 x 11,5 x 22,5, 5,5 x 12 x 22,5.

Lattia. Huoneen pohjoispuoliskon lattia on ollut laudoitettu ja eteläpuoli kivetty. Lattialaudoitus päättyy ja lattiakiveys alkaa n. 40 cm itä- ja länsiseinällä toisiinsa nähden symmetrisesti sijaitsevien oviaukkojen eteläpielestä etelään. Pohjoispuolen lattiassa on 8 pohjois-eteläsuuntaista lattiavasaa, joiden n. 25 x 30 cm kokoiset kolot on upotettu pohjoisseinään. Lattiavasojen eteläpäättävät lepäävät luonnonkivialustalla. Lattiavasojen tarkka sijainti ilmenee taas piirustuksista. Huoneen eteläpuoliskon lattia on kivetty käsittelemättömillä luonnonkivillä ilman laastia. Lattia laskee jonkin verran pohjoisesta etelään. Lattiakiveyksessä käytettyjen kivien koko: 32 x 21, 15 x 18, 11 x 12, x 14, 10 x 16, 19 x 23, 21 x 40.

Kasematin 4 lattian eteläpää on osittain tuhoutunut eikä sen liittymä muuhun pihakiveykseen ole selvästi nähtävissä. Kasematin 4 seinäpintojen käsittelystä on jäljellä vain fragmentaarisia kalkkimaalipintoja.

Huone n:o 32

Pohjoisseinä. Huoneen pohjoisseinällä on 2 tykkiaukkoa symmetrisesti huoneen keskiakselin molemmin puolin. Tykkiaukkojen holvikannat lähtevät n. tasolta + 435. Tykkiaukkojen holvin lakipiste on n. tasolla + 550. Tynnyriholvatun katon lakipiste on n. tasolla + 705. Holvin päällä on toinen ylempi holvi jonka väli tynnyriholviin on n. 80 - 100 cm. Ylemmän holvin kanta on huoneiden 32 ja 31 välisessä seinässä. Ylempi holvi jakaantuu n. tasolle + 680 siten, että se kattaa sekä huoneiden 31 että 32 yläpuolisen tilan. Huoneiden välisessä seinässä tasolla + 686 on n. 15 x 40 cm kokoinen tuuletusaukko.

Itäseinä. Itäseinän eteläpäässä on oviaukko porttikäytävään 32. Oviaukon profiili ilmenee mittauspiirustuksista. Oviaukon itäpielessä on ollut n. 223 cm pitkä kynnyshirsi. Kynnyshirren leveys on n. 25 cm. Oven saranaraudat eivät ole näkyvissä. Seinälinja alkaa kaartua tynnyriholvaukseen n. tasolla + 460. Seinän eteläpäässä ei tätä kaartumista kuitenkaan voi juuri havaita.

Eteläseinä. Huoneen pohjois-eteläakselilla symmetrisesti molemmin puolin on 2 ikkuna-aukkoa pihalle päin. Ikkuna-aukkojen pohjamoito ilmenee mittauspiirustuksista. Läntisessä ikkuna-aukossa on havaittavissa ikkunapuitteiden painanteet ja ikkunan pohjahirsi n. n. 40 cm seinäpintaa sisempänä. Pohjahirsi on ollut halkaisijaltaan n. 20 x 20 cm.

Länsiseinä. Länsiseinän puolivälissä on oviaukko kasemattiin 31. Oviaukon muoto ilmenee mittauspiirustuksista. Sen eteäpielessä on jäljellä oviaukkoa kattavasta holvista kanta, joka alkaa n. tasosta + 530.

Seinäpintoja on peittänyt n. 1 - 15, cm paksu rappauskerros jonka päällä on valkea kalkkimaalikerros. Muita maalikerroksia ei ole näkyvissä.

Tiilimittoja: 5,5 x 11 x ?, 5,5 x ? x 23, 6,5 x ? x 24,5, 5,5 x 11 x 23, 5 x 10,5 x 22,5, 5 x 11 x 11,5, x 23,5, 5,5 x 12 x ?, 5 x ? x 22,5, 4,5 x 10,5 x 22, 5,5 x 11,5 x 23,5, 5,5 x 11,5 x 22.

Lattia. Lattia on peitetty luonnonkiveyksellä, joka on tiukasti painettu maahan. Huoneen lattiakiveys vaikuttaa koko lattiaalassa yhtenäiseltä.

Huone n:o 31

Pohjoisseinä. Pohjoisseinällä on 2 tykkiaukkoa jotka ovat symmetrisesti huoneen keskiakselin molemmin puolin. Aukkojen nykyinen muoto ja pohjaprofiili näkyvät mittauspiirustuksista. Pohjoisseinällä ovat huoneen tynnyriholvin urat ja ylempänä olevan holvin urat suunnilleen samalla tasolla kuin huoneessa 32. Samoin huoneiden 30 ja 31 välisen seinän yläpuolella on tulletusaukko suunnilleen tasossa + 685. Tuuletusaukko on saman kokoinen kuin edelliseltäkin. Itäseinällä on oviaukko huoneeseen 32 ja samalla akselilla on vastaava oviaukko länsiseinällä huoneeseen 30. Lisäksi länsiseinällä on toinen oviaukko edellä mainittuun aukon eteläpuolella. Molemmat länsiseinän oviaukot ovat melko pahasti tuhoutuneet. Eteläseinästä on jäljellä vain ydinmuuri ja jonkin verran tiilirevetointia.

N:o 33, Portti

Portin pohjamuoto mittoineen ilmenee mittauspiirustuksista. Porttikäytävän seinien alaosa on symmetrisen itä- ja länsiseinässä. Seinämuuraus alkaa kivijalasta, joka on harkkomaista keskimäärin 60 cm korkeista ja 120 - 190 cm pitkistä graniittipaasista. Kivien pinnat ovat tasoitettu, mutta niistä ei ole hiottu. Porttikäytävän seinistä on vain ydinmuuraus jäljellä. tiilirevetointi puuttuu muualta paitsi länsiseinän eteläpäästä. Graniittiharkkoista tehdyn kivijalan ja sen päältä jatkuvan tiiliseinän yhtymäkohdassa on 3 - 4 cm leveä pykälä siten, että tiiliseinä on mainitun verran taaempaa. Porttikäytävästä huoneeseen 32 johtavaan oviaukkoon ei ole kiinteitä portaita. Porttikäytävän pohjoispäässä on 2 saranatappia, yksi kummallakin seinällä. Saranatapit ovat upotetut kivijalan ja tiiliseinän yhtymäkohtaan. Saranatapin pään halkaisija on 12 cm 5,5 cm. Tämän kiekkomaisen pään keskeltä nousee 11 cm korkea tappi, joka on halkaisijaltaan 4,5 cm. Edellä mainitusta alustasta lähtee 8,5 cm leveä varsirauta, joka jää seinänurkkauksen sisään.

Porttirakennelman pihafasadista on jäljellä ainoastaan muurinkappale, joka alkaa huoneen 3 eteläseinän ikkunoiden välistä ja ulottuu ruutikellarin 1 itäseinään saakka. Porttikäytävän länsipuolella mainitusta porttirakennuksesta on jäljellä katkelmallista muuria huoneen 32 itäseinästä ulottuen huoneen 31 keskiakselille saakka. Edellä mainittu muuri näkyy mittauspiirustuksessa.